

"Svenska hörnan" i Käpylä-Lehti 4/2005.

Fred Karlsson

Årsklass 1919

De som föddes 1919 råkade hamna i Finlands två värsta skärseldar. Dels var den här årsklassen 1900-talets minsta på grund av inbördes/frihetskriget det föregående året. Många av 1919 års presumtiva fäder och mödrar hade antingen dött eller satt i fångläger. Tjugo år senare fick årsklass 1919 ta emot en ännu värre smäll. Den bar de tyngsta förlusterna under vinter- och fortsättningskrigen 1939-1944.

På vår vägg hänger ett i efterhand målat porträtt av min morbror Fred Labbart, född i Jakobstad den 18 december 1919, stupad den 21 april 1942 vid Stalinkanalen i Poentsa (vid norra ändan av Onega) på stödjepunkten Kone 5. Efter honom, min mors enda bror, fick jag 1946 mitt förnamn, som seden då ofta var. Sedan 1970-talet har jag reflekterat mycket över den samhörigheten.

Min mor lät efter kriget måla porträttet enligt ett svartvitt fotografi och slutresultatet blev vad porträttligheten beträffar bra. Fred Labbart tittar mot de efterlevande iklädd uniform med undersergeantens dåtida två band på axelklaffarna. Men en detalj gick snett. Han har infanteriets gröna färger på kragspglarna fast han borde ha haft fältartilleriets klarröda.

Porträttmålaren fick väl inte tillräckligt med instruktioner eller begrep inte att fråga om denna detalj som förstås inte syns på ett svartvitt fotografi. Infanterister fanns det ju mest av så målarens gissning var rationell. Till mina öppna projekt hör att få tavlans kragspglar restaurerade till rätt färg.

I mitt barndomshem talades det inte mycket om krigens fast orsaker hade funnits. Det var först på 1970-talet som jag började ta reda på saker och ting. Då framkom det bland annat att Fred stupat vid Poentsa. Jag funderar fortfarande på vilket budskap som ligger dolt i det faktum att jag själv kom att avtjäna värnplikten vid samma vapenslag, fältartilleriet, och framförallt att min rekrytstuga i Dragsvik av hundratals tänkbara namn på slag 1939-1945 hette - Poentsa. Det visste jag inte när jag bodde där, hemmet några månader för rekryter med efternamn på h-k.

Fred Labbart började avtjäna sin värnplikt den 6 maj 1939 vid Fältartilleriregementet 4 och utbildades till radiounderofficer vid eldledningen, med uppgift att från linjen sända eldkommandon till batterierna. Hans kontingent var lämpligt färdig med grundutbildningen då vinterkriget bröt ut och fick på sin lott direkt krigstjänst som en del av värnplikten. Efter avtjänad 350 dagars värnplikt (inklusive vinterkriget) hemförlovades han den 19 april 1940. I den lilla kvartälenskapsen efter honom finns minnesmedaljen från striderna i Summa där han tjänstgjorde 30.11 - 14.2, bland annat på Lähde-avsnittet där fienden gjorde ett ödesdigert genombrott i februari.

Två månader efter hemförlovningen kom i juni 1940 inkallelseorder till fortsättningskriget och "Tunga fyran", Tunga sektionen 4. Allvaret började genast, ruttan var Hammaslahti - Värtsilä - Kollaa - Suojärvi - Säämäjärvi - Petroskoi - Karhumäki - Poentsa.

Fred Labbart stupade för en krypskytts kula klockan halv tio en blek aprilmorgon. Jag funderade länge på hur en som varit med från vinterkrigetets första dag skulle gå just detta öde till mötes, vilket snarare drabbar nykomlingar. Svaret fick jag i en av president Mauno Kolvistos memoarböcker, "Koulussa ja sodassa".

Kolvisto berättar att han kom till Poventsa hösten 1942, att han ingenstans stött på så oförmånliga ställningar för de finska soldaterna och att ingenstans så många finska soldater stupade för krypskyttar som där. Främsta linjen var nere i kanalsänkan, grävd av Stalins straffarbetare på 1930-talet, dit fienden kom åt att skjuta uppifrån andra stranden. En liten men för mig stor detalj hade blivit begriplig.

I höstas besökte jag Jakobstad och uppsökte då igen Fred Labbarts sten på hjältebegravningsplatsen. Den ger perspektiv på ens egna bekymmer, på historiens grymma slump och på vad olika generationer gjort och fått ta ansvar för.